

VISITATIERAPPORT

CBS DE TOL ZUIDLAREN

Datum visitatie: 6 maart 2009
Datum vaststelling:

Inleiding

In dit rapport doet de visitatiecommissie verslag van haar bevindingen, oordelen en aanbevelingen naar aanleiding van de visitatie van de CBS de Tol in Zuidlaren. De commissie geeft een onafhankelijk en beargumenteerd oordeel op basis van de uitgevoerde visitatie op 6 maart 2009, die tevens te beschouwen is als afsluiting van de oriëntatie- en ontwikkelfase van de school m.b.t. het Begaafdheidsprofiel en de aanloop naar een certificering als Begaafdheidsprofielschool. In dit visitatierapport wordt ook een uitspraak gedaan over het voldoen aan de basiskwaliteit die op elke profielschool aanwezig verondersteld mag worden. Deze beoordeling van de basiskwaliteit is mede gebaseerd op - de praktische invulling van - het 'Zelfbeoordelingsinstrument Begaafdheidsprofielschool Primair Onderwijs'. Met deze visitatie wordt dus enerzijds teruggeblikt op de resultaten van de afgelopen ontwikkelperiode en anderzijds vooruitgekeken naar de ontwikkelagenda voor de komende periode.

Beschrijving school

CBS de Tol is een school die, op initiatief van een aantal ouders in 1987 is gestart. De Tol wil uitgaan van verschillen. Tussen kinderen, maar ook tussen teamleden. Beide moeten de eigen kwaliteiten leren gebruiken en de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Spannende horizonten en onbekende culturen te verkennen. De eigen grenzen te verschuiven, de samenleving te kleuren en te veranderen. Ieder mens is immers, hoe individueel ook, onlosmakelijk verbonden met de samenleving waarvan hij of zij deel uit maakt. Kinderen hebben verschillende kwaliteiten, maar leren ook verschillend. Het onderwijs moet hierop inspelen met een op het individu gericht aanbod. Niet alleen wat leerstof betreft, maar ook voor wat betreft de wijze waarop een kind leert. Kinderen leren hierdoor de eigen kwaliteiten gebruiken en krijgen de ruimte zich te ontwikkelen tot zelfbewuste volwassenen die de verantwoordelijkheid voor zichzelf en het eigen handelen nemen. Zelfstandig in de samenleving kunnen functioneren, maar zich nadrukkelijk ook medeverantwoordelijk voor die samenleving te weten. Onderwijs moet kinderen daarom niet alleen bewust maken van het eigen individu, maar ook leren om de verantwoordelijkheid voor de samenleving mede te dragen.

Op dit moment heeft de school ruim 300 leerlingen en 25 medewerkers. CBS de Tol is één van de elf scholen onder het bevoegd gezag van het bestuur van de vereniging CONOD (Christelijk Onderwijs in Noord- en Oost-Drenthe).

Situering Begaafdheidsprofiel

Op maandag 25 September 2006 is de aftrap geweest van de pilot Begaafdheidsprofiel scholen PO. Samen met 12 enthousiaste pilotscholen en een groot aantal "volg scholen" is een start gemaakt om te onderzoeken, aan welke voorwaarden PO-scholen moeten voldoen om zichzelf (op termijn) begaafdheidsprofiel school te mogen noemen. De opbrengsten van het project zijn door middel van miniconferenties en schriftelijke rapportages naar geïnteresseerde onderwijspartners en naar het ministerie van OCW gecommuniceerd. In 2008 is gestart met een concreet traject in dit kader. CBS De Tol heeft zich zowel in de pilotfase als in het hieropvolgend traject als een enthousiaste en actieve partner ingezet om zowel de eigen organisatie als die van de overige scholen positief te sturen en inhoud te geven.

Voorafgaand aan de visitatie heeft de school een zelfevaluatie uitgevoerd m.b.v. het zelfbeoordelingsinstrument Begaafdheidsprofiel school PO. Deze zelfevaluatie vormde mede de aanleiding voor de gesprekken met respectievelijk de directie, de werkgroep hoogbegaafdheid, de leerkrachten, leerlingen en ouders.

Als gevolg van bovenstaande ontwikkeling heeft de school de laatste twee jaren een grote verandering doorgemaakt op het gebied van het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. Er is een werkgroep opgesteld die zich bezighoudt met de implementatie van specifiek onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. Er is in 2006 gestart met een plusklas die één keer in de week 2 uur bij elkaar komt. (Hoog)begaafde leerlingen uit groep 4 t/m 8 komen op

vrijdagmorgen onder leiding van een leerkracht bij elkaar. De lessen zijn projectmatig opgebouwd. Daarnaast is men bezig met het compacten en verrijken tijdens de reguliere lessen. Sinds kort gaat een aantal leerlingen voor bepaalde modules naar het Zernikecollege Groningen. Hier kunnen de modules filosofie, wiskunde en Spaans worden gevolgd.

De commissie bestaat uit de volgende personen:

- Peggy van Bekkum, School op de Berg (Amersfoort)
- Jan Kuipers, CEDIN
- Dorien Hamstra, CPS
- Rianne Doornbos, CPS, secretaris

1. Vraagstelling en werkwijze

Vraagstelling

Aan de basis van de vraagstelling door de visitatiecommissie staat de door de school uitgevoerde zelfevaluatie. De opzet voor deze zelfevaluatie is voor alle scholen gelijk en zorgt ervoor dat een deel van de vraagstelling over alle te visiteren scholen gelijk is. Daarnaast is afgesproken dat de school aanvullende documentatie toe zou toesturen. Tot het geheel aan aangeleverde materialen behoorde:

- (een gedeelte uit) de schoolgids,
- het schoolplan 2007-2011,
- Beleid (Hoog)begaafdheid Deelzorgplan 2008-2009,
- Zorgprofiel 2008-2011,
- Evaluatie van de werkgroep Hoogbegaafdheid,
- plannen van de werkgroep Hoogbegaafdheid 2008-2009 en
- verschillende bijlagen (lijst met verrijkingsmateriaal, Aanmeldingsprocedure voor nieuwe leerlingen met inschrijfformulier, notulen werkgroep Hoogbegaafden en verslag project Verrijkingsmodules, een samenwerking tussen CBS De Tol en het Zernike junior College Zuidlaren).

Deze documenten zijn vooraf toegestuurd en bestudeerd door de visitatiecommissie. Dit vormde aanleiding voor een meer specifieke vraagstelling.

Het programma voor de visitatie was als volgt opgesteld:

- Gesprek met de directie
- Gesprek met de werkgroep Hoogbegaafdheid en leerkracht van de plusgroep
- Bezoeken van de plusgroep en rondleiding door de school
- Gesprek met leerkrachten
- Gesprek met leerlingen
- Gesprek met ouders
- Nagesprek met de schoolleiding

2. Bevindingen en oordelen

De commissie hecht aan het benadrukken van de positieve context waarin de bevindingen en oordelen geplaatst moeten worden. Er is sprake van veel energie binnen de school en een bereidheid om te investeren in de ontwikkeling van leerlingen, de school als geheel en in de eigen professie. De bevindingen, oordelen en aanbevelingen moeten vooral in deze positieve context gezien worden. Daarnaast heeft de visitatiecommissie waardering voor de opzet en organisatie van de dag, er heerste een sfeer van openheid.

In de vooraf toegestuurde documentatie is het de commissie opgevallen dat de school kritisch naar zichzelf kijkt. De commissie heeft waardering voor die zelfkritische houding.

- De zelfevaluatie toont op het gebied van organisatie en beleid ontwikkelpunten op het terrein van onderhouden van competenties van leerkrachten en externe contacten (bv. met vervolgopleidingen).
- Op het gebied van onderwijs en leren is de participatie in het regionale netwerk en het van daaruit afspraken maken over de continuïteit in de (leer)ontwikkeling voor hoogbegaafde leerlingen een aandachtspunt.
- In de zelfevaluatie wordt aangegeven dat de school geen structurele afspraken heeft over het signaleren, diagnosticeren en begeleiden van hoogbegaafde leerlingen met een functionaris (schoolpsycholoog/orthopedagoog) die ervaren is in de diagnostiek van hoogbegaafde leerlingen.

- Tussen ouders en school bestaat een verschil in perceptie omtrent communicatie: de zelfevaluatie geeft aan dat naar mening van de school de communicatie goed verloopt, terwijl in het gesprek met de ouders (zie onder) een ietwat ander beeld naar voren komt.
- Bij de kwaliteit en borging worden er geen verbeterpunten gesignaleerd.
- Voorts valt op dat de groepsoverstijgende activiteiten, het participeren aan projecten c.q. studieonderdelen op het vervolgonderwijs niet geldt voor alle leerlingen, maar dat dit alleen voor hoogbegaafde leerlingen is bestemd. De school geeft aan de zorgstructuur voor alle leerlingen goed te hebben geregeld.

De commissie constateert dat:

1. *De school de laatste twee jaren een aanzienlijke verandering heeft doorgemaakt wat betreft de formulering en implementatie van het beleid ten aanzien van onderwijs aan en begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen.*

In twee jaar is het de school gelukt een duidelijke structuur neer te zetten wat betreft het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. Er is een plusklas opgezet, leerkrachten hebben zich geprofessionaliseerd in hoogbegaafdheid, er is beleid ontwikkeld wat betreft compacten en verrijken in de reguliere lessen en er zijn contacten met het Zernike college waar (hoog)begaafde leerlingen verrijgingsmodules kunnen volgen.

Er is veel aandacht besteed aan de voorlichting aan leerkrachten. De school geeft aan dat het lang niet altijd makkelijk is geweest, met name voor nieuwe leerkrachten. De werkgroep hoogbegaafdheid heeft geïnvesteerd in consultatie van de lessen en gesprekken met de leerkrachten.

Voor de signalering van hoogbegaafdheid wordt gebruik gemaakt van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH). Hierbij is nauw overleg tussen de leerkracht en de werkgroep.

Op de school is een sfeer van bevlogenheid te zien.

2. *De structurele aandacht voor onderpresteerders een aandachtspunt is.*

Leerlingen die bovengemiddeld scores worden wel opgemerkt, waardoor er ingespeeld kan worden op de specifieke leerbehoeften. Het is voor leerkrachten echter nog lastig om leerlingen die onderpresteren op te merken. Er is geen definitie van wat onderpresteren is en er zijn geen eenduidige afspraken gemaakt over hoe onderpresteren kan worden gesignaleerd. Voorts ontbreekt een structurele aanpak voor onderpresteerders.

3. *De communicatie met de ouders verbetering behoeft.*

In de het gesprek met de ouders komt naar voren dat men blij is met de verbetering van de zorg voor en het onderwijs aan hun (hoogbegaafde) kinderen. Hun kinderen geven aan dat ze zich "nu niet meer alleen en onbegrepen voelen". Er is veel gebeurt op school en dat is goed om te zien.

Men heeft echter de indruk dat de leerling die de afgelopen twee jaar gediagnosticeerd zijn als hoogbegaafd een betere zorg krijgen dan de leerlingen die daarvoor al meer uitdaging nodig hadden. Ouders constateren dat leerlingen die toen een klas over zijn geslagen, soms hiaten in hun kennis hebben, waar onvoldoende aandacht aan is besteed.

Daarnaast zien ouders een groot verschil tussen de leerkrachten. Er zijn leerkrachten die precies weten hoe ze met hoogbegaafde kinderen om moeten gaan, er zijn daarentegen ook leerkrachten die de problemen omtrent hoogbegaafdheid niet erkennen, terwijl er wel erkenning is voor de problematiek van leerlingen die moeite hebben met de leerstof.

Ook naar andere ouders toe hebben de ouders van hoogbegaafde kinderen soms het gevoel dat ze zich in een aparte positie bevinden. Men voelt onbegrip en jaloezie. Het is niet duidelijk voor andere ouders wat de leerlingen doen in de plusklas en op het Zernike college.

De ouders geven aan zorgen te hebben over hoe de overgang naar het voortgezet onderwijs zal verlopen. Er zal een goede overdracht moeten zijn, waarbij de specifieke behoeftes van hun kind erkend worden.

4. Er binnen de school sprake is van een uitdagende leeromgeving voor groep 1 en 2

De commissie is enthousiast over hoe de leerkrachten van groep 1 en 2 het onderwijs vormgeven. De kleuters worden uitgedaagd, de omgeving is dynamisch en er wordt tegemoet gekomen aan de mogelijkheden van het individuele kind in relatie tot zijn omgeving. Ook heeft de commissie geconstateerd dat er sprake is van een beredeneerd aanbod voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong en dat dit in de vorm van werkmappes zichtbaar wordt gemaakt. De resultaten zijn fantastisch.

5. Het signaleren van de hoogbegaafdheid een aandachtspunt is

De rol van de leerkracht bij de signalering van hoogbegaafdheid is groot, bij hem/haar ligt het initiatief om contact te leggen met de werkgroep. Deze manier van signaleren is weinig structureel en afhankelijk van de kennis en ervaring van een individuele leerkracht. Het is wenselijk een manier te vinden waardoor dit minder objectief gebeurt. Bovendien wordt het verschil tussen een intelligente leerling en een hoogbegaafde leerling niet duidelijk weergegeven in de beleidsnotitie en is dit in de uitwerking in de groep niet altijd even duidelijk zichtbaar.

6. Er bestaan nog veel verschillen in kennis en zienswijze t.a.v. hoogbegaafdheid binnen het team

Binnen de reguliere lessen wordt er aandacht besteed aan het compacten en verrijken van de lesstof. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van de zgn. "routeboekjes" van SLO. Er is veel aandacht besteed aan het professionaliseren van leerkrachten wat betreft hoogbegaafdheid. Leerkrachten geven aan dat ze voor vragen inzake hoogbegaafdheid altijd terecht kunnen bij de werkgroep. Er is echter (nog) geen eenduidige aanpak en er zijn nog leerkrachten die weinig begrip hebben voor de specifieke problematiek van de leerling. Dit geeft voor leerlingen en ouders soms onduidelijkheid.

7. De kwaliteitsborging een aandachtspunt is

In de beleidsnotitie wordt aangegeven dat de borging van het beleid de nodige aandacht krijgt (in de vorm van overlegsituaties in team en mr).

Dit is echter meer een borging op proces waarin vooral wordt nagegaan of de processen van werken goed lopen. Er ontbreekt een kwantitatieve borging, dat is nagaan hoeveel leerlingen een bepaald traject hebben gevolgd en welke resultaten dat oplevert.

Aanbevelingen:

Op basis van bovenstaande bevindingen naar aanleiding van de visitatie en de voorafgaande zelfevaluatie komt de commissie tot de volgende aanbevelingen:

- Op dit moment wordt de kwaliteit geborgd door het onderdeel zorg voor hoogbegaafde leerlingen op reguliere overlegmomenten aan de orde te laten komen. Voor een betere borging zou deze zorg in het leerlingvolgsysteem een plek moeten krijgen. Aan te raden is een borgingsprotocol aan te leggen waarin wordt weergegeven:
 - lopen de processen van signalering en diagnostiek met DHH volgens afspraak?
 - welke afspraken zijn er met betrekking tot compacten en verrijken en wordt dit op de afgesproken wijze uitgevoerd?
 - hoeveel leerlingen nemen deel aan compacten en verrijken en hoeveel leerlingen volgen de plusgroep?

- welke resultaten behalen we met deze interventies met betrekking tot prestaties, welbevinden?
 - enz?
- Samenwerken met andere Begaafdheidsprofiel scholen in het ontdekken en evt. aanschaffen of lenen van verrijkmateriaal.
 - Meer gebruik maken van expertise en toewijding van de ouders, bijvoorbeeld d.m.v. instelling van een klankbordgroep.
 - Formuleer een stappenplan om onderpresteren in (nader) kaart te brengen en geef aan op welke wijze leerlingen die onderpresteren worden opgevangen.
 - Er dient meer aandacht besteed te worden aan de uitwerking van leerlijn 1 en leerlijn 2. Geef per bouw aan op welke wijze de aanvullende verrijkmateriaal aangeboden aan leerlijn 1 en 2 wordt aangeboden.
 - Geef het de verrijkmateriaal een plaats op het rapport. Op deze manier krijgt de stof een volwaardige plaats.
 - Zorg voor goede contacten met en een warme overdracht naar het vervolgonderwijs.
 - Besteed ook aandacht aan het compacten en verrijken van zaakvakken.
 - Op dit moment is de organisatie van de plusklas dusdanig dat er 1 leerkracht op 14 kinderen is. Er zijn op deze manier weinig mogelijkheden om een individueel (reflecterend) gesprek te voeren. De commissie beveelt daarom aan te streven naar twee leerkrachten op de plusklas.
 - Zorg dat je niet alleen evalueert op cognitief gebied, maar ook op het terrein van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Op deze manier maak je inzichtelijk hoe het algeheel welbevinden is. Gaan de leerlingen met plezier naar school?
 - Blijf zorgen voor het op peil brengen en houden van de know-how bij leerkrachten met betrekking tot hoogbegaafde leerlingen. Zorg vooral voor een goede scholing bij nieuwe leerkrachten.
 - Zorg dat de leerkracht regisseur wordt van zijn eigen ontwikkeling door punten uit het zelfbeoordelingsinstrument te vertalen in leerkrachtcompetenties.
 - Om de nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk te borgen en scherp te blijven is het belangrijk om externe personen over je schouder mee te laten kijken. Een jaarlijks apk onderzoek is een middel om dat te realiseren
 - Op korte termijn een actieplan opstellen om met de uitkomsten van de visitatie aan het werk te gaan

Advies:

Op basis van de vooraf gestuurde documenten en de tijdens de visitatie opgedane kennis en indrukken heeft de visitatiecommissie een positief beeld gekregen van de aanwezige basiskwaliteit. Daarmee feliciteren we de school met het voldoen aan de kwaliteit die aan het Begaafdheidsprofiel gesteld worden.

Het lijkt de commissie zinvol over een jaar nogmaals een visitatie uit te voeren om na te gaan op welke wijze de aanbevelingen zijn uitgevoerd.